

Kuidas luua pidevalt vahetuvast trupis töökeskkond, mis sünnitab lavamaagia?

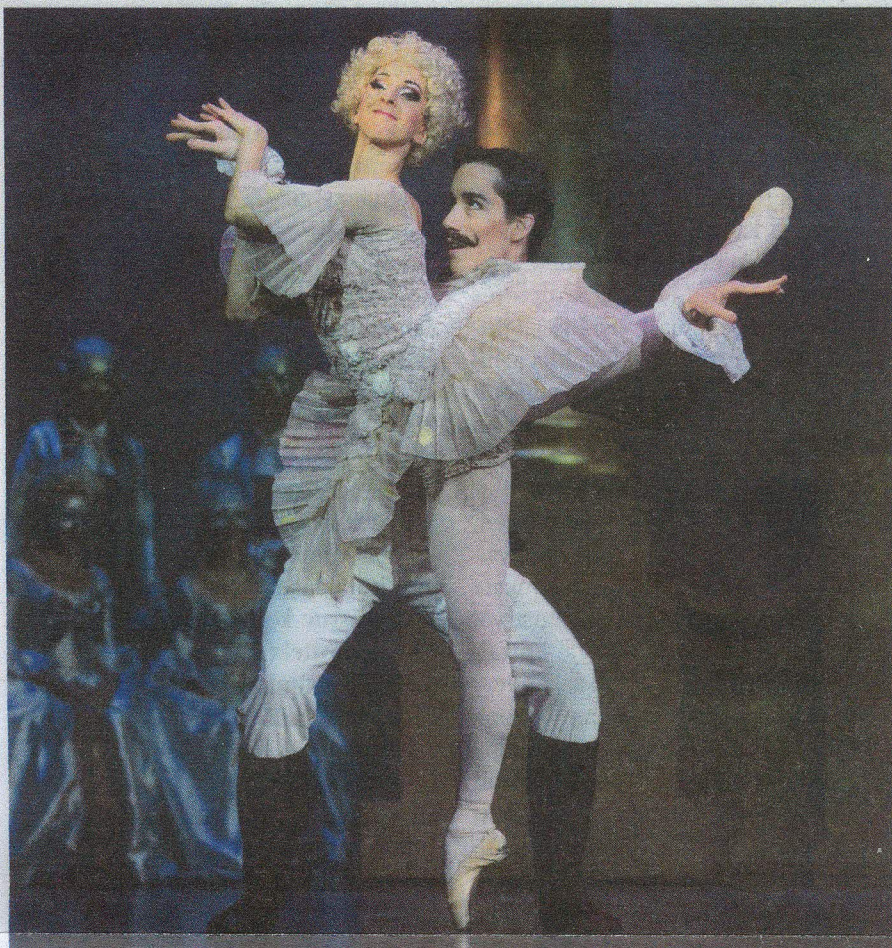
Estonia „Uinuv kaunitar”, helilooja Pjotr Tšaikovski, originaalkoreograafia autor Marius Petipa, uusredaktsiooni koreograaf-lavastaja Toomas Edur, dirigendid Vello Pähn, Jüri Alpernt ja Kaspar Mänd, kunstnik Peter Docherty (Inglismaa), valguskunstnik Anton Kulagin. Tantsivad Luana Georg, Nanae Maruyama, Marta Navasardjan, Jekaterina Oleinik, Abigail Sheppard, Alena Škatula, Gabriel Davidsson, Jonatan Davidsson, Jonathan Hanks, Deniss Klimuk, Sergei Upkin, Anatoli Arhangel'ski, Vitali Nikolajev jt. Esietendus 14. XI Estonia teatrisaalis.

ANU RUUSMAA

Novembri keskel esietendus rahvusoperis Estonia „Uinuva kaunitari” sealne neljas versioon. 1997. aasta „Uinuva kaunitari” (lavastaja Enn Suve) kavalehel on kirjas, et tookord sai laval näha ka Toomas Edurit prints rollis ja Age Oksa printsess Aurorana. Näinud neid oma silmaga, meenub Oks kui üliõrn, emotsionaalne, haavatav printsess, Edur aga kui vitaalne, elujanuline ja dünaamiline prints. Seekordse lavastuse juures on nad mõlemad kogemuste jagajate rollis: Edur lavastaja-koreograafina, Oks repetiitorina.

Lava. Edur on lühendanud lavastuse kahevaatuseliseks. See on igale koreograafile-lavastajale keeruline ülesanne: libreto kokkupressimine ja muusikalise dramaturgia lõikamine nõuab valikus delikaatsust, ent see on igati mõistetav, sest ülikiirelt muutuv maailm kehtestab oma reeglid. Mitmetunnised imperaatorlikud balletid, mille traditsiooni on pika aja vältel hoolikalt hoitud, peavad leidma tänapäeva inforohkes ja kiires maailmas ajakohasemalt kompaktsema vormi. 2013. aasta mais esietendunud „Bajadeer” on selles mõttes õnnestumine – romantismiaegsele balletile omases võtmes ilus tervik. „Uinuv kaunitar” on aga juba algmaterjalilt palju komplitseeritum.

Nagu lavastaja on öelnud, kasutas ta uue redaktsiooni alusena Marius Petipa algupärant ja oma kogemust, mis pärineb nii Maria teatri, Moskva Suure teatri kui ka Inglise teatri versioonidest. Kuna tantsu on läbi aegade üldjuhul suusõnaliselt edasi kantud, siis on igas keskkonnas end kehtestanud erisugune, subjektiivne mälupilt. Pealegi on aegade jooksul iga lavastaja toonud lavastusse omapoolseid uuendusi. See on aja märk, et side loomingu algse mõttega teisele ja õige valiku tegemine on keerukas. Ka Edur on lisanud juurde oma nägemuse. Terviku mõttes on muinasjutt jälgitav, kuid stilistiliselt võib näha laval nii Petipast lähtuvat koreograafiat kui ka neoklassikalise koreograafilisi võtteid. Miks korraga? Näiteks Kass ja Kassike II vaatuses on lahendatud neoklassikalise kehakeele kaudu. Liigutuste

„Uinuv kaunitar”: Kassike – Heidi Kopti, Saabastega Kass – Eneko Amoros.

Harri Rospu

kujundlikkusele stilistiline mitmekesisus midagi juurde ei anna.

Lavakujunduse ruumiline lahendus erineb algupärasest, jättes samaks Petipa koreograafia ruumilise lahenduse. Esimeses vaatuses on vastündinud printsessi häll paigutatud lava sügavusse, kuigi algupärant oli see eeslaval. Haldjate kingitused printsessile on uues versioonis seotud temaga põgusate kummarduste kaudu ning nende variatsioonid esitatud pigem publikule. Sellega on jäänud hädaseks tegelemise omavahelised suhted. Nauditav on teise vaatuses metsapildi romantiline kontekst, kus on lavale toodud *adagio*, mis lummab oma muusikaga. Kauni viiulisoolo saatel tantsitakse unistuste duett, sünnib unenäoline armastus.

Värskendav on lavastaja soov leida sidusus viimase vaatuses muinasjuttude divertismendiga, tuues juba metsapilti muinasjutu tegelased printsipi sõpradena. Väärt sisuline taotlus pole aga koreograafiliselt keelelt ja stilistiliselt vana ja uue vahel tervikut loonud. Seesama taotlus jätkub pulmapildis maskiballina. Maskiball on läbi aegade lubanud inimesel olla vabam, flirtivam, kergemeelsem ning mõjub suursuguste kuninglike pulmade puhul sobimatu kooslusena.

Kavalehel mainib kunstnik Peter Docherty, et lavakujundus on inspireeritud aja kulgemisest, mitte konkreetsest ajastust, vaatamata sellele, et algupärant

järgi leiab tegevus aset konkreetsetes ajavahemikes (printsess Aurora sünd, kuusteist aastat hiljem, sada aastat hiljem) ning on loodud Louis XIV õukonna stiilis. Kontseptsioonilt nüüdisaegne ja ülikirju lava tõmbab tähelepanu tantsu kostüümidele. Värvilahendus, mis eri ajastute kontekstis ehk toimiks, on üheskoos ehmatav ja tervikpilt väsitav. Üksikud detailid mõjuvad groteskselt. Kostüümid on kergemeelsed ja kohati operetlikud. Puudub läbiv liin, mis looks terviku.

Samuti viib selline kostüümilahendus tahes-tahtmata mõtted seostele Petipa ja Tšaikovskiga. Petipa käsitles oma lavastuses Louis XIV aega kui suursugust, väljapeetud tulede säras hiilgust. Praegune lavastus esitab Louis XIV aega pigem ülevoolavalt meelelahutuslikuna. Tšaikovski, kes omakorda lõi balletile muusika Lully, Bachi ja Rameau' stiilis, on oma sümfoniilise helikeelega palju sügavam, mitte pelgalt meelelahutuslik. See-eest väga muinasjutuliselt, haaravalt ja ruumiliselt huvitavalt on lahendatud õukonna ja printsessi uinumise stseenis metsa kasvamine. Mitmekihiline dekoratsioon justkui kataks ja uinutaks õukonna.

Globaliseerumise ilu ja valu. Esietendus mõjus närviliselt ja tantsijate vahel ühist atmosfääri ei tekkinud. Trupi kokkukõlamine võtab ilmselt veel aega. Kerkis küsimus, kas lavastuse ettevalmistamiseks

ning tantsus kui kes kunstiliigis ka eriti ruttu. Kõik p on üle maailma vahelised ning se ühenäoliseks. Tä pidevalt ringi ja t parasjagu toimiv neid ei seo miski p Kuidas luua p pis töökeskkond, gia? Vahel on see tunud: Wayne M ning 2009. aastal „Teine sümfoni õnnestumisest. T alati sõnumikand sed mitmekülgsed on küll omaette v vahend sõnumi e sünergia peaks ole

Publik. Ilma pub Publik on kas akt passiivne vaataja koosneb enamast test, teatraalidest liku elu tegelastes on aga publikut siinset kunsti vää Kuna praegusel ju nasjutuga, on saal Esimeses vaatuses ning hea ja halva lepanu. Üks väike vaheajal: halb pe olema, vahelduse jälgisin huviga üh poissi, kes istus v kohale kõrvaklap vaatab kogu teise muusika saatel? K ta õnneks klapi tuse teises pildis helisesid kordum melt poolt oli nä lapsed olid lavate nud oma nutikass

Kas lihtsalt l teine vaatus ol vaatajaile ikkagi l kus sisuliselt oli Teater kui kult keskkond peab t ses tegema oskus sündiv oleks kõite meelelahutuseks maailmas. Noore line ka tema kasv jääks kestma kult

Kokkuvõtteks. Ed liku esitantsijako graaf, on teinud ä muutuv maailm traditsioonide h ülesande. Kuidas mustes hoida aja see kõnetaks pra miks tervikliku k küsimus ka paras

eruvus maailmas

mis sünnitab lavamaagia?

ti, Saabastega Kass – Eneko Amoros.

Harri Rospu

järgi leiab tegevus aset konkreetsetes aja-
 vahemikes (printsess Aurora sünd, kuus-
 teist aastat hiljem, sada aastat hiljem)
 ning on loodud Louis XIV õukonna stiilis.
 Kontseptsioonilt nüüdisaegne ja ülirikirju
 lava tõmbab tähelepanu tantsult kostüü-
 midele. Värvilahendus, mis eri ajastute
 kontekstis ehk toimiks, on üheskoos
 ehmatav ja tervikpilt väsitav. Üksikud
 detailid mõjuvad groteskselt. Kostüümid
 on kergemeelsed ja kohati operetlikud.
 Puudub läbiviin, mis looks terviku.

Samuti viib selline kostüümilahendus
 tahes-tahtmata mõtted seostele
 Petipa ja Tšaikovskiga. Petipa käsitles
 oma lavastuses Louis XIV aega kui suur-
 sugust, väljapeetud tulede säras hiilgust.
 Praegune lavastus esitab Louis XIV aega
 pigem ülevoolavalt meelelahutuslikuna.
 Tšaikovski, kes omakorda lõi balletile
 muusika Lully, Bachi ja Rameau' stiilis,
 on oma sümfoonilise helikeelega palju
 sügavam, mitte pelgalt meelelahutuslik.
 See-eest väga muinasjutuliselt,
 haaravalt ja ruumiliselt huvitavalt on
 lahendatud õukonna ja printsessi uinu-
 mise stseenis metsa kasvamine. Mitme-
 kihiline dekoratsioon justkui kataks ja

oli piisavalt aega. Tegelikult on probleem
 laiem. Elame globaliseeruvus maailmas
 ning tantsus kui keelest vabas, visuaal-
 ses kunstiliigis kajastub see muudatus
 eriti ruttu. Kõik praegused tantsutrupid
 on üle maailma väga liikuvad ja rahvus-
 vahelised ning see teeb need igal pool
 ühenäoliseks. Tantsijatel, kes liiguvad
 pidevalt ringi ja tantsivad just seal, kus
 parasjagu toimiv leping, on juurteta ja
 neid ei seo miski peale lepingu.

Kuidas luua pidevalt vahetuvas tru-
 pis töökeskkond, mis sünnitab lavamaa-
 gia? Vahel on see rahvusballetis õnnes-
 tunud: Wayne McGregori „Symbiont(s)”
 ning 2009. aastal esitatud Uwe Scholzi
 „Teine sümfoonia” on näited sellisest
 õnnestumisest. Tantsija balletilaval on
 alati sõnumikandja ning balletis oluli-
 sed mitmekülgsed tehnilised oskused
 on küll omaette väärtus, kuid ennekõike
 vahend sõnumi edastamisel. Lavaline
 sünergia peaks olema iga trupi eesmärk.

Publik. Ilma publikuta pole etendust.
 Publik on kas aktiivne kaasosaleja või
 passiivne vaataja. Esietenduse publik
 koosneb enamasti oma ala asjatundja-
 test, teatraalidest, kultuurihuviga ava-
 liku elu tegelastest. Reaetenduste puhul
 on aga publikut igasugust, turistidest
 siinset kunsti väärtustavate inimesteni.
 Kuna praegusel juhul on tegemist mu-
 nasjutuga, on saalis alati suur hulk lapsi.
 Esimeses vaatuses on lavaline lugu tihe
 ning hea ja halva võitlus köidab tähe-
 lepanu. Üks väike poiss kommenteeris
 vaheajal: halb peab ka vahel võidukas
 olema, vahelduseks! Teise vaatuse eel
 jälgisin huviga üht umbes kümneaastast
 poissi, kes istus vaatuse alguseks oma
 kohale kõrvaklapid peas. Kas ta tõesti
 vaatab kogu teise vaatuse nii-öelda oma
 muusika saatel? Kui saal pimenes, võttis
 ta õnneks klapid siiski peast. Teise vaa-
 tuse teises pildis ehk pulmapeo käigus
 helisesid korduvalt mobiilid ning mit-
 melt poolt oli näha, et nii emad kui ka
 lapsed olid lavategevuse asemel süvene-
 nud oma nutikasse kaaslasesse.

Kas lihtsalt halb käitumine? Kas
 teine vaatus oli kärbetale vaatamata
 vaatajaile ikkagi liiga pikk divertissement,
 kus sisuliselt oli kõik juba lahendatud?
 Teater kui kultuuriväärtusi kandev
 keskkond peab tänapäevases muutumi-
 ses tegema oskuslikke valikuid, et laval
 sündiv oleks kõitev ega muutuks pelgalt
 meelelahutuseks kommertsialiseeruvus
 maailmas. Noore publiku puhul on olu-
 line ka tema kasvatamine ja harimine, et
 jääks kestma kultuuriline järjepidevus.

Kokkuvõtteks. Edur, kes on pika ja rikka-
 liku esitantsijakogemusega noor koreo-
 graaf, on teinud ära suure töö. Ülikiirelt

ne mitmekesi-
a.
miline lahen-
jättes samaks
milise lahen-
s on vastsün-
aigutatud lava
randis oli see
used printsse-
seotud temaga
e kaudu ning
tud pigem pub-
häguseks tege-
ed. Nauditav on
di romantiline
toodud *adagio*,
sikaga. Kauni
akse unistuste
e armastus.
taja soov leida
muinasjuttude
juba metsapilti
ntsi sõpradena.
ole aga koreo-
listiliselt vana
onud. Seesama
is maskiballina.
lubanud inime-
kergemeelsem
kuninglike pul-
oslusena.
kunstnik Peter
s on inspireeri-
te konkreetsest
e, et algupärandi

järgi leiab tegevus aset konkreetsetes aja-
vahemikes (printsess Aurora sünd, kuus-
teist aastat hiljem, sada aastat hiljem)
ning on loodud Louis XIV õukonna stiilis.
Kontseptsioonilt nüüdisaegne ja ülikirju
lava tõmbab tähelepanu tantsult kostüü-
midele. Värvilahendus, mis eri ajastute
kontekstis ehk toimiks, on üheskoos
ehmatav ja tervikpilt väsitav. Üksikud
detailid mõjuvad groteskselt. Kostüümid
on kergemeelsed ja kohati operetlikud.
Puudub läbiv liin, mis looks terviku.

Samuti viib selline kostüümilahen-
dus tahes-tahmata mõtted seostele
Petipa ja Tšaikovskiga. Petipa käsitles
oma lavastuses Louis XIV aega kui suur-
sugust, väljapeetud tulede säras hiilgust.
Praegune lavastus esitab Louis XIV aega
pigem ülevoolavalt meelelahutuslikuna.
Tšaikovski, kes omakorda lõi balletile
muusika Lully, Bachi ja Rameau' stiilis,
on oma sümfoonilise helikeelega palju
sügavam, mitte pelgalt meelelahutus-
lik. See-eest väga muinasjutuliselt,
haaravalt ja ruumiliselt huvitavalt on
lahendatud õukonna ja printsessi uinu-
mise stseenis metsa kasvamine. Mitme-
kihiline dekoratsioon justkui kataks ja
uinutaks õukonna.

Globaliseerumise ilu ja valu. Esietendus
mõjus närviliselt ja tantsijate vahel ühist
atmosfääri ei tekkinud. Trupi kokkukõla-
mine võtab ilmselt veel aega. Kerkis küsi-
mus, kas lavastuse ettevalmistamiseks

Esimeses vaatuses on lavanne lugu tühine
ning hea ja halva võitlus köidab tähe-
lepanu. Üks väike poiss kommenteeris
vaheajal: halb peab ka vahel võidukas
olema, vahelduseks! Teise vaatuse eel
jälgisin huviga üht umbes kümneaastast
poissi, kes istus vaatuse alguseks oma
kohale kõrvaklapid peas. Kas ta tõesti
vaatab kogu teise vaatuse nii-öelda oma
muusika saatel? Kui saal pimenes, võttis
ta õnneks klapid siiski peast. Teise vaa-
tuse teises pildis ehk pulmapeo käigus
helisesid korduvalt mobiilid ning mit-
melt poolt oli näha, et nii emad kui ka
lapsed olid lavategevuse asemel süvene-
nud oma nutikasse kaaslasesse.

Kas lihtsalt halb käitumine? Kas
teine vaatus oli kärbetele vaatamata
vaatajaile ikkagi liiga pikk divertisment,
kus sisuliselt oli kõik juba lahendatud?
Teater kui kultuuriväärtusi kandev
keskkond peab tänapäevases muutumi-
ses tegema oskuslikke valikuid, et laval
sündiv oleks kõitev ega muutuks pelgalt
meelelahutuseks kommertsialiseerivas
maailmas. Noore publiku puhul on olu-
line ka tema kasvatamine ja harimine, et
jääks kestma kultuuriline järjepidevus.

Kokkuvõtteks. Edur, kes on pika ja rikka-
liku esitantsijakogemusega noor koreo-
graaf, on teinud ära suure töö. Ülikiirelt
muutuv maailm seab koreograafi ette
traditsioonide hoidmisel täiesti uue
ülesande. Kuidas tänapäevastes tingi-
mustes hoida ajaloolist pärandit nii, et
see kõnetaks praegust publikut ja toi-
miks tervikliku kunstiteosena? See on
küsimus ka pärast etenduse vaatamist.